

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat voorgelegd over de geannoteerde agenda voor de informele Energieraad (videoconferentie) op 28 april 2020 (Kamerstuk 21 501-33, nr. 802), het verslag van de Energieraad op 4 december 2019 (Kamerstuk 21 501-33, nr. 794) en de antwoorden op vragen commissie over o.a. de geannoteerde agenda Energieraad op 4 december 2019 (Kamerstuk 21 501-33, nr. 789).

De voorzitter van de commissie,
Diks

De adjunct-griffier van de commissie,
Kruithof

Inhoudsopgave	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II Antwoord/Reactie van de Minister	7

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en hebben nog enkele vragen voorafgaand aan de raad.

De leden van de VVD-fractie vragen de Minister of er bekeken wordt welke positieve invloed de gevolgen van de landelijke maatregelen tegen het coronavirus hebben op de klimaatdoelstellingen. Deze leden vragen of de beperking van de CO₂-uitstoot die nu behaald wordt gevolgen heeft voor het tot de coronacrisis geldende beleid. Zij vragen of andere landen hun klimaatbeleid gedeeltelijk aanpassen door maatregelen die genomen worden tegen het coronavirus en een onbedoelde positieve invloed hebben op de klimaatdoelstellingen.

De leden van de VVD-fractie vragen wat de coronacrisis betekent voor de plannen rondom de Europese Green Deal. Deze leden vragen of de Europese Green Deal wordt bijgesteld indien de CO₂- uitstoot daalt. Deelt de Minister de mening van deze leden dat de Europese Unie (EU) zich primair moet richten op het bestrijden van het coronavirus en het mitigeren van de economische gevolgen die corona met zich meebrengt? Is de Minister met deze leden van mening dat de «COVID-19 recovery strategy» voornamelijk moet zien op werkgelegenheid en snel economisch herstel?

Zij vragen hoe het vervolgtraject eruitziet voor de Europese Green Deal. De juridische dienst van het Europees parlement heeft met betrekking tot de Europese Klimaatwet geoordeeld dat de bevoegdheid voor de Europese Commissie om door middel van gedelegeerde handelingen een traject tussen 2030 en 2050 voor emissiereductie vast te stellen in strijd is met het Europees recht. Welke gevolgen heeft deze conclusie voor de Europese Klimaatwet? Hoe wordt dit oordeel meegenomen?

De leden van de VVD-fractie vragen welke risico's er zijn voor het leveren van energie op de langere termijn als gevolg van de corona crisis.

De leden van de VVD-fractie zijn ten aanzien van de Integrale Nationale Energie- en Klimaatplannen (INEK's) benieuwd in hoeverre de diverse landen op schema lopen voor de gemaakte doelstellingen. Deze leden vragen of er vertraging wordt verwacht met de analyse van de diverse INEK's, aangezien nog niet alle INEK's binnen zijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Energieraad (videoconferentie) op 28 april 2020 en willen de Minister nog enkele vragen voorleggen.

De leden van de CDA-fractie lezen dat het niet uit te sluiten valt dat het Kroatisch voorzitterschap de informele energieraad besluit te annuleren. Zij constateren tevens dat de voor november geplande klimaatop in Glasgow (COP26) is uitgesteld tot 2021. Deze leden vragen de Minister inzicht te geven in hoe het tijdsplan voor Europees overleg op het gebied van klimaat en energie in de komende maanden eruit zal zien in deze

tijden van de coronacrisis, hoe Europese voorbereidingen voor de COP26 zullen verlopen en wanneer in 2021 de COP26 naar verwachting plaats zal vinden. Deze leden denken dat klimaatbeleid bij kan dragen aan de wederopbouw na de coronacrisis. Waterstof kan daarbij een bindende rol spelen in de EU, zo denken zij. Deelt de Minister deze opvatting? Is de Minister bereid duidelijker aan te geven wat de Nederlandse opstelling is?

De leden van de CDA-fractie merken op dat het kabinet onderzoekt welke invloed de gevolgen van de COVID-19 uitbraak hebben op het klimaat- en energiebeleid en op welke manier de herstelmaatregelen de vergroening van de economie kunnen bevorderen en andersom. Deze leden vragen de Minister inzichtelijk te maken welke herstelmaatregelen de Minister op het oog heeft om de vergroening van de Nederlandse economie bevorderen die tegelijkertijd bijdragen aan het economisch herstel. Denkt de Minister daarbij aan samenwerking langs de lijnen van het nationale klimaatakkoord of acht de Minister het nodig andere partijen te betrekken bij het ontwerpen van de herstelmaatregelen?

Ook in Europees verband wordt door het Europees parlement aandacht gevraagd voor het belang van vergroening van de economie na de coronacrisis. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister hoe het staat met het Sustainable Europe Investment Plan (SEIP) van de voorzitter van de Europese Commissie, Von der Leyen. In hoeverre speelt dit plan daarbij een rol en wat betekent dat voor de Nederlandse herstelmaatregelen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Energieraad op 28 april 2020. Deze leden zien in deze tijden van crisis nadrukkelijk het belang van goede Europese samenwerking om sterker en groener uit deze crisis te komen. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie zijn gerustgesteld dat er in Nederland en naar verwachting ook in de gehele EU geen risico's worden verwacht voor de leveringszekerheid. Deze leden zien wel een risico dat de al bestaande krapte op het Nederlandse elektriciteitsnet verergert door de mogelijk verhoogde vraag en aanbod aan elektriciteit. Zij zien nu al dat datacenters en zonnepanelen niet kunnen worden aangesloten, terwijl juist nu, in deze tijden van thuiswerken en «social distancing», de noodzaak hoog is dat het licht aanblijft en internettoepassingen de vraag aan kunnen. Deze leden vragen de Minister of in andere landen deze problemen ook worden ervaren en vragen de Minister hoe hierop samengewerkt kan worden. Tevens vragen zij hoe Europees wordt gewaarborgd dat internationale netwerken blijven leveren.

De leden van de D66-fractie hebben met enthousiasme kennisgenomen van de brief die de Minister met zijn collega's heeft gestuurd met daarin een pleidooi voor de inzet van een «green recovery». Deze leden vragen waar de Minister kansen ziet in het economisch herstelpakket om de groene keuze aantrekkelijk te houden voor de industrie en huishoudens. Zij zien dat de economische gevolgen van corona de investeringsruimte van bedrijven beperkt. Deze leden willen dat de groene keuze blijft lonen en vragen hoe de Minister nationaal en in internationaal perspectief de bedrijven hierin gaat ondersteunen.

De leden van de D66-fractie hebben met verbazing gelezen dat vijf lidstaten hun INEK's nog niet hebben ingeleverd, waaronder Frankrijk en Duitsland. Gezien het belang van de Frans-Duitse as als motor voor

politieke besluitvorming in Europa en als motor achter de energietransitie, vinden deze leden het opvallend dat juist deze twee grote landen hun plannen nog niet voor de coronacrisis gereed hebben gemaakt. Zij vragen de Minister in hoeverre de afwezigheid van deze plannen het lastiger maakt om het groene herstel uit te voeren.

De leden van de D66-fractie nemen waar dat een aantal onderdelen van de Green Deal vertraagd worden. Vanuit het Europees parlement en de Eurocommissaris Timmermans wordt aangedrongen op een groen herstel. Hoe valt de vertraging van de Green Deal te rijmen met deze oproepen, volgens de Minister? Deze leden vragen de Minister wat het kabinet in Europees verband onderneemt zodat het groene herstel daadwerkelijk plaatsvindt. Op welke wijze zet de Minister zich in zodat eventuele vertraging in wetgeving en besluitvorming niet het groene herstel belemmert?

De leden van de D66-fractie hechten grote waarde aan het belang van de haalbaarheid van klimaatneutraliteit in 2050. Deze leden zijn van mening dat daar scherpe ijkmomenten voor nodig zijn: een ambitieus Europees klimaatdoel van 55% CO₂-reductie in 2030 en een klimaatdoel voor 2040 zijn daarvoor cruciaal. Mede gezien de signalen die zij ontvangen van de industrie, die voorspelt dat na 2030 betaalbare duurzame technologische ontwikkelingen beschikbaar komen en bevorderd dienen te worden. Deze leden vragen of de Minister bereid is om het belang van de 55% doelstelling in 2030 te benadrukken tijdens de informele Energieraad.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie zijn positief over de signalen die erop wijzen dat er veel draagvlak is voor een groen herstel. Zo is er de Green Recovery Alliance en de gezamenlijke brief¹ van EU-ministers die ook ondertekend is door de Minister. Hoe ziet het Europese speelveld er op dit gebied uit? Zijn er ook tegenkrachten? Op welke wijze kan een groen herstel worden vormgegeven volgens de Minister?

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met teleurstelling uit de media² vernomen dat onderdelen van de Green Deal vertraagd worden uitgevoerd. Kan de Minister deze berichtgeving bevestigen? Deelt de Minister deze zorgen? Is de Minister bereid om aan te dringen op het zoveel mogelijk volgens planning uitvoeren van de Green Deal?

De leden van de GroenLinks-fractie maken zich zorgen over de gevolgen van de coronacrisis op het Europese systeem voor emissiehandel (EU-ETS). Hoe langer de crisis duurt, hoe groter de gevolgen zullen zijn voor EU-ETS. De Market Stability Reserve kan dit deels opvangen, maar hier zitten grenzen aan. En dat terwijl er juist meer dan ooit een stevige prijs nodig hebben om investeringen de juiste richting in te duwen. Hoe kijkt de Minister tegen deze ontwikkelingen aan? Is de Minister het met deze leden eens dat er een minimum CO₂-prijs moet gelden en is de Minister bereid zich hiervoor in te spannen? Is de Minister het met deze leden eens dat door deze ontwikkelingen het nog duidelijker is geworden dat het noodzakelijk is om de uitstootrechten van de Hemwegcentrale en eventuele andere gesloten kolencentrales geschrapt moeten worden?

¹ <https://www.climatechangenews.com/2020/04/09/european-green-deal-must-central-resilient-recovery-covid-19/>

² https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/leaked-full-list-of-delayed-european-green-deal-initiatives/?utm_content=1587021519&utm_medium=eaEnergyEU&utm_source=twitter

De leden van de GroenLinks-fractie hebben in het verslag van de Energieraad van 4 december 2019 gelezen dat de Raad het voornemen uitsprak om actiever energiediplomatie te beoefenen. Heeft dit geleid tot een concrete(re) strategie ter bevordering van energiediplomatie? Zo ja, hoe ziet deze eruit? Zo nee, is de Minister bereid dit voornemen opnieuw te agenderen zodat dit actief wordt vormgegeven en uitgevoerd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Energieraad en hebben nog enkele vragen.

De leden van de SP-fractie lezen dat de Minister zich geen zorgen maakt over de leveringszekerheid van energie in Nederland ten gevolge van COVID-19. Kan de Minister aangeven hoe hij verwacht dat dit voor andere lidstaten geldt? Met welke scenario's houdt de Minister rekening. Welke gevolgen dit zou hebben voor de gaswinning in Groningen?

De leden van de SP-fractie lezen ook dat netbeheerders bereid zijn afsluitingen wegens betalingsachterstanden (nog) niet uit te voeren. Deze leden zijn blij met deze solidariteit. Zij zouden graag zien dat de overheid in deze de verantwoordelijkheid zou nemen. De energiearmoede is al fiks in ons land, die neemt nu alleen maar sneller toe. Wie houdt in de gaten dat de netbeheerders dit ook echt niet doen? Is de Minister bereid netbeheerders te verbieden huishoudens af te sluiten wegens betalingsachterstanden?

De leden van de SP-fractie maken zich grote zorgen over de gevolgen van de coronacrisis op de energietransitie. De maatregelen voor deze crisis leiden tot flink schonere lucht. Naast de coronacrisis heeft de wereld natuurlijk ook nog de opwarming van de aarde tegen te gaan. De coronamaatregelen bewijzen dat waar een wil is, een weg is. Naast het onderzoek welke invloed de gevolgen van de coronacrisis op het klimaat- en energiebeleid heeft, vragen deze leden goed om onderzoek te doen naar welke grote maatregelen getroffen zouden kunnen worden om sneller de doelen van Parijs te behalen. Zij denken dat dit goed aansluit bij genoemde «green recovery». Is de Minister daartoe bereid? Hoe gaat de Minister dat dan vormgeven?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van de stukken en hebben daarover nog enkele kritische vragen en opmerkingen.

De wereld gaat momenteel door meerdere crises tegelijk. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie wijzen, naast de coronacrisis, op de onverminderde urgentie om de klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis aan te

pakken. Deze leden deden daartoe ook al diverse voorstellen, bijvoorbeeld over het koppelen van strenge voorwaarden aan mogelijke extra financiële injecties in specifieke bedrijven of sectoren.^{3 4 5 6 7 8} Veel vragen die door deze leden over dit onderwerp werden gesteld moeten (op het moment van schrijven) nog beantwoord worden door het kabinet.^{9 10 11 12}

De Minister zette ondertussen zijn handtekening onder een ogenschijnlijk ambitieuze brief met enkele van zijn Europese collega's. Daarin doet de Minister enkele belangrijke constatering, zoals dat we het ons niet kunnen veroorloven om de klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis uit het oog te verliezen en dat snel handelen essentieel is, mede omdat de kosten van niets doen nog vele malen hoger zullen uitpakken.¹³ De leden van de Partij voor de Dieren-fractie zijn blij dat de Minister dit nu ook erkent. Ondanks deze mooie woorden, zien deze leden in de praktijk echter dat de Minister diverse klimaatmaatregelen heeft uitgesteld. Het extra pakket maatregelen voor het Urgenda-doel is bijvoorbeeld vertraagd en de publicatie van de CO₂-taks werd uitgesteld. Erkent de Minister dat dergelijk uitstel niet in lijn is met de strekking van zijn ambitieuze brief op het internationale toneel? Zo nee, waarom niet?

De Minister en zijn Europese collega's schrijven onder andere dat «we should withstand the temptations of short-term solutions in response to the present crisis that risk locking the EU in a fossil fuel economy for decades to come.» De leden van de Partij voor de Dieren-fractie ondersteunen dit uitgangspunt, maar merken op dat dit kabinet vooralsnog weinig vaart lijkt te maken met het daadwerkelijk losbreken uit het fossiele economische systeem. Kan de Minister toelichten waaruit blijkt dat dit kabinet bezig is het genoemde uitgangspunt in de praktijk te brengen? Hoe beschouwt deze Minister bijvoorbeeld de mogelijke financiële steun voor de fossiele luchtvaartsector? Erkent de Minister dat, als het zo ver komt, daar dan strenge voorwaarden bij moeten worden gesteld om de luchtvaartsector weer binnen de grenzen van de planeet te krijgen? Zo nee, waarom niet?

De Minister en zijn Europese collega's schrijven dat ze een sterk politiek signaal willen afgeven door het goede voorbeeld te geven en hard te blijven werken aan de bescherming en het herstel van de biodiversiteit, het realiseren van klimaatneutraliteit en de uitvoering van het Parijsakkoord. De leden van de Partij van de Dieren-fractie vragen waaruit blijkt dat dit niet enkel bij mooie woorden blijft. Kan de Minister toelichten welke extra inspanningen het Nederlandse kabinet precies gaat leveren?

³ <https://www.partijvoordedieren.nl/nieuws/pak-coronacrisis-klimaatcrisis-en-biodiversiteitscrisis-tegelijk-aan>

⁴ <https://www.partijvoordedieren.nl/bijdragen/bijdrage-van-raan-aan-debat-over-economische-steunmaatregelen-als-gevolg-van-corona-crisis>

⁵ <https://www.partijvoordedieren.nl/bijdragen/bijdrage-van-raan-over-het-noodpakket-banen-en-economie>

⁶ <https://www.partijvoordedieren.nl/moties/motie-van-raan-over-harde-voorwaarden-over-ondermeer-personeels-en-klimaatbeleid-bij-steun-aan-grote-bedrijven>

⁷ <https://www.partijvoordedieren.nl/moties/motie-van-raan-over-aanbevelingen-om-groener-uit-de-coronacrisis-te-komen-meenemen-bij-het-steunpakket>

⁸ <https://www.partijvoordedieren.nl/moties/motie-van-raan-steunmaatregelen-coronacrisis-ook-laten-bijdragen-aan-aanpak-klimaat-biodiversiteitscrisis>

⁹ <https://www.partijvoordedieren.nl/vragen/vragen-van-raan-over-het-uitstellen-van-klimaatmaatregelen>

¹⁰ <https://www.partijvoordedieren.nl/vragen/vragen-van-raan-over-strenge-voorwaarden-aan-staatssteun-voor-de-luchtvaartsector>

¹¹ <https://www.partijvoordedieren.nl/vragen/vragen-van-raan-over-het-bericht-extra-maatregelen-om-handelsstromen-op-gang-te-houden>

¹² <https://www.partijvoordedieren.nl/bijdragen/inbreng-pvdd-bij-so-klimaat-en-energie>

¹³ <https://www.climatechangenews.com/2020/04/09/european-green-deal-must-central-resilient-recovery-covid-19/>

Waar blijven de beloofde extra inspanningen om het Urgenda-doel met zekerheid te halen? Hoe gaat de Minister de enorme financiële middelen die nu vrijkomen inzetten en voorzien van strenge voorwaarden die bijdragen aan het zo snel mogelijk oplossen van de klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis?

De leden van de Partij van de Dieren-fractie vragen of de Minister al meer informatie kan verschaffen over de uitgestelde VN-klimaattop (COP26) in Glasgow. Wat is de laatste stand van zaken omtrent het op alternatieve wijze vastleggen van belangrijke stappen in de internationale klimaat-agenda? Gaat de Minister zich opwerpen als internationale leider door in eigen land het goede voorbeeld te geven en met extra klimaatinspanningen te komen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de Partij van de Dieren-fractie vragen wat de Minister al kan vertellen over het aangekondigde onderzoek van de invloed van de COVID-19-uitbraak op het klimaat- en energiebeleid en op welke manier de herstelmaatregelen de vergroening van de economie kunnen bevorderen en andersom. Wat kan de Minister al vertellen over de gang van zaken in Europa voor wat betreft zijn voornemen om de Europese Green Deal en het Europese herstelplan inzake de coronacrisis te integreren? Deze leden vragen of de Minister erkent dat juist door de Europese Green Deal te presenteren als «a new growth strategy», een belangrijk onderdeel van het probleem in stand wordt gehouden. Immers, het najagen van economische groei – zonder rekenschap te geven van de grenzen van onze planeet – heeft ons juist in de klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis gestort. Erkent de Minister dat? Zo nee, waarom niet? Erkent de Minister dat ook de COVID-19 uitbraak haar oorsprong vindt in onze roekeloze omgang met de natuur? Zo nee, waarom niet?

II Antwoord/Reactie van de Minister